

Ngoài 4 loại Tôn Tượng trên, Đức Phật Thích Ca còn được phụng thờ chung với chư Phật, Bồ Tát, Thánh Chúng qua nhiều dạng thức khác nhau.

_ **Tam Thế Phật**: tức là Phật của ba đời quá khứ, hiện tại, vị lai. Đây là đối tượng sùng kính chủ yếu của Phật Giáo Bắc Truyền, thông thường được xưng là **Tam Bảo Phật**.

Nếu nhằm chỉ Thế Tính chân thật sáng tỏ màu nhiệm luôn tồn tại khắp không gian và xuyên suốt thời gian của các đức Phật thì **Tam Thế Phật** được xưng tụng là **Tam Thế Thường Trụ Diệu Pháp Thân**. Trong dạng thức này thì Tôn Tượng Tam Thế Phật được minh họa qua 3 Đức Phật với hình tướng giống hệt nhau

_ Căn cứ theo Triết Học của Ấn Độ thì thời gian và không gian được trộn lẫn với nhau. Do đây, nếu dùng thời gian để tính toán thì có **Tung Tam Thế Phật** (Phật ba đời theo chiều dọc), nếu dùng không gian để tính toán thì có **Hoành Tam Thế Phật** (Phật ba đời theo chiều ngang)

Tung Tam Thế Phật được phụng thờ qua ba Đức Phật là: Quá khứ **Nhiên Đăng Phật** (Dipaṃkara-buddha), Hiện Tại **Thích Ca Mâu Ni Phật** (Śākyamuni-buddha), Vị Lai **Di Lạc Phật** (Maitreya-buddha).

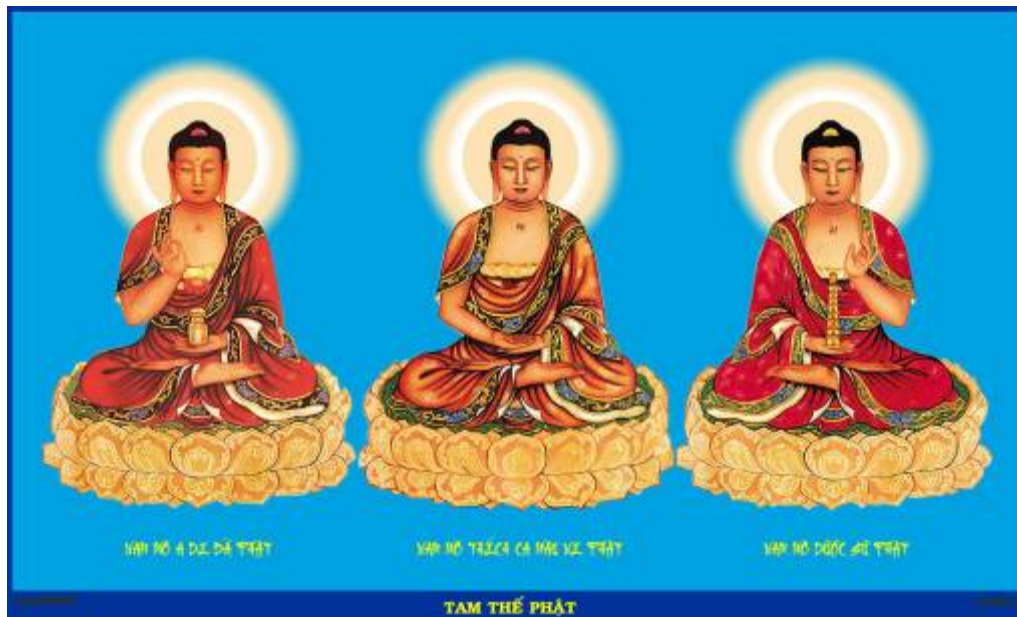

Cũng có thuyết cho rằng **Hoành Tam Thế Phật** gồm có: **Quá Khứ Ca Diếp Phật** (Kāśyapa-buddha), **Hiện Tại Thích Ca Mâu Ni Phật**, **Vị Lai Di Lặc Phật**

Hoành Tam Thế Phật được phụng thờ qua ba Đức Phật là: Đông Phương **Dược Sư Phật** (Bhaiṣajya-guru-buddha), Trung Ương **Thích Ca Mâu Ni Phật** (Śākyamuṇi-buddha), Tây Phương **A Di Đà Phật** (Amitāyus-buddha: Vô Lượng Thọ Phật)

Đông Phương Dược Sư Phật chủ quản Thế Giới Tịnh Lưu Ly (Vaiṣṭya-prabhsa) ở phương Đông. Ngài có hai vị Bồ Tát theo hầu là **Nhật Quang Biến Chiếu Bồ Tát** (Sūrya-prabha-vairocana-bodhisatva, hay Sūrya-prabha-bodhisatva: Nhật Quang Bồ Tát), **Nguyệt Quang Biến Chiếu Bồ Tát** (Candra-prabha-vairocana-bodhisatva, hay Candra-prabha-bodhisatva: Nguyệt Quang Bồ Tát) và được tôn xưng là **Đông Phương Tam Thánh**, hay **Dược Sư Tam Tôn**. Vì Đức Phật Dược Sư có Thệ Nguyện trợ giúp cho người đời được tiêu tai, kéo dài tuổi thọ, trừ khử bệnh tật... cho nên mục đích chủ yếu của nhân sinh là lễ cúng Ngài để cầu mong được an vui ngay trong đời hiện tại

Trung Ương Thích Ca Mâu Ni Phật chủ quản Thế Giới Sa Bà (Sāha-loka-dhātu) ở trung ương. Ngài có hai vị Bồ Tát theo hầu là Đại Trí **Văn Thù Sư Lợi Bồ Tát** (Mañjuśrī-bodhisatva), Đại Hạnh **Phổ Hiền Bồ Tát** (Samanta-bhadra-bodhisatva) và được tôn xưng là **Hoa Nghiêm Tam Thánh**, hay **Thích Ca Tam Tôn**. Ngài là đấng giáo hóa cho Thế Giới này, là Giáo Chủ của Phật Giáo. **Pháp Thân** (Dharma-kāya)

của Ngài là **Đại Nhật Như Lai** (Vairocana-tathāgata)... cho nên mục đích chủ yếu của nhân sinh là lễ cúng Ngài để cầu mong được thấu hiểu Chính Pháp Giải Thoát sinh tử

Tây Phương A Di Đà Phật chủ quản Thế Giới **Cực Lạc** (Sukha-vatī) ở phương Tây. Ngài có hai vị Bồ Tát theo hầu là Đại Bi **Quán Thế Âm Bồ Tát** (Avalokiteśvara-bodhisatva), Đại Lực **Đại Thế Chí Bồ Tát** (Mahā-sthāma-prāpta-bodhisatva) và được tôn xưng là **Tây Phương Tam Thánh**, hay **Di Đà Tam Tôn**. Do Ngài có nguyện lực đưa dẫn chúng sinh đến Thế Giới Cực Lạc, thoát lìa nạn khổ luân hồi, cho nên Ngài cũng có Hiệu là **Tiếp Dẫn Phật**. Nhân Đức Phật này có Thọ Mệnh và ánh sáng vô lượng nên cũng được xưng là **Vô Lượng Thọ Phật** (Amitāyus-buddha), **Vô Lượng Quang Phật** (Amitābha-buddha)... cho nên mục đích chủ yếu của nhân sinh là lễ cúng Ngài để cầu mong sau khi chết thì được sinh về Thế Giới Cực Lạc

Giới Phật Giáo có nói Pháp ghi nhận **Hoành Tam Thế Phật** là đồng một Đức Phật, chẳng qua vì muốn cứu độ chúng sinh nên hiện ra **Hóa Thân** (Nirmāṇa-kāya) chẳng đồng nhau

Như Lai Uyên Nguyên Khảo ghi nhận là: “Vì sao **Di Đà** được nói là **Vô Lượng Thọ** (Amitāyus)? Do ban bố thuốc men ắt được tuổi thọ vô lượng, đây tức là Pháp kéo dài tuổi thọ (diên thọ) của Dược Sư Như Lai. Vì sao **Di Đà** được nói là **Vô Lượng Quang** (Amitābha)? Vì **Tỳ Lô Giá Na Phật** (Vairocana-buddha) tức là ánh sáng vô lượng. Cho nên biết chư Phật đồng Thể khác tên, đều vì chúng sinh mà khéo léo hóa hiện vậy”

_Nhằm nhấn mạnh Chính Pháp Giải Thoát của chư Phật được tiếp hiện từ đời này qua đời khác nên giáo đồ Phật Giáo còn thờ phụng Đức Phật Thích Ca Mâu Ni chung với **Đa Bảo Như Lai** (Prabhūta-ratna-tathāgata) hoặc 6 Đức Phật ở thời quá khứ

.) Tôn Tượng của hai Đức Phật Đa Bảo và Thích Ca Mâu Ni

) Thất Phật Man Đa La:

Bảy Đức Phật gồm có 3 Đức Phật trong **Trang Nghiêm Kiếp** (Vyūha-kalpa) ở đời quá khứ với 4 Đức Phật trong **Hiền Kiếp** (Bhadra-kalpa) ở đời hiện tại.

Kinh **Trường A Hàm, quyển 1** ghi chép là: Gom chung với quá khứ thì có 7 Đức Phật

1_ **Tỳ Bà Thi Phật** (Vipasyīn-buddha):

Tỳ Bà Thi (Vipasyīn) dịch ý là **Thắng Quán**. Do Đức Phật ấy như trăng tròn, Trí mẫn cho nên nói là **Biến Kiến** (nhìn thấy khắp). Vì **Phách** (thê vía) hết, **Hoặc** (phiền não) tan nên nói là **Tịnh Quán**. Đã tròn trịa lại trong sạch, nên nói là **Thắng Quán, Thắng Kiến**. Đây là vị đầu tiên trong 7 Đức Phật.

2_ **Thi Khí Phật** ('Sikhin-buddha):

Thi Khí ('Sikhin) dịch ý là **lửa** (hỏa), lại nói là **Trì Kế** (giữ gìn búi tóc). Ấy là Trí không có phân biệt, tối vi tôn thượng, nơi chốn ở **đỉnh của Tâm** (tâm đỉnh). Sau Đức Phật **Tỳ Bà Thi** 30 Kiếp thời vị này được thành **Chính Giác**

3_ **Tỳ Xá Phù Phật** (Vi'svabhū-buddha):

Tỳ Xá Phù (Vi'svabhū): dịch ý là **Biến Nhất Thiết Tự Tại** (Khắp tất cả tự tại). Ấy là chặt đứt hết phiền não, ở tất cả nơi chốn không có chỗ nào chẳng tự tại. Đây là Đức Phật cuối cùng trong một ngàn Đức Phật ở **Trang Nghiêm Kiếp**

4_ **Câu Lưu Tôn Phật** (Kṛakucchanda-buddha):

Câu Lưu Tôn (Kṛakucchanda) dịch ý là **Sở Ứng Đoạn** (Chặt đứt chỗ cần chặt). Ấy là chặt đứt tất cả phiền não, dứt hẳn hết không có dư sót. Trong Kiếp giảm ở đời **Hiền Kiếp**, khi tuổi thọ của con người giảm đến sáu vạn tuổi thời Ngài ra đời thành Phật, là vị đầu tiên trong một ngàn Đức Phật đời Hiền Kiếp

5_ **Câu Na Hàm Mâu Ni Phật** (Kanaka-muṇi-buddha):

Câu Na Hàm Mâu Ni (Kanaka-muṇi) dịch ý là **Kim Tịch** (sự lặng yên của vàng). Ấy là **vàng** (Kanaka:Kim) tức hiện sáng tỏ, **Tịch** (Muṇi) tức là không có ngăn ngại.

Đại Trí Độ Luận nói: “Lại gọi là **Ca Già Na Ca Già Mâu Ni**, tiếng Hoa nói là **Kim Tiên Nhân** vì thân thể có màu vàng rờn vẩy”

Khi tuổi thọ của con người giảm đến bốn vạn tuổi thời Ngài ở cõi **Diêm Phù Đề** (Jambudvīpa) ra đời thành Phật

6_ **Ca Già Diệp Phật** (Kā'syapa-buddha):

Ca Già Diệp (Kā'syapa) lại dịch âm là **Ca Diếp**, dịch ý là **Ám Quang** (uống ánh sáng). Ấy là thân thể tỏa ra ánh sáng rực rỡ, hay uống che tất cả ánh sáng. Khi tuổi thọ của con người giảm đến hai vạn tuổi thời Ngài ra đời thành Phật.

7_ **Thích Ca Mâu Ni Phật** ('Sākyamuṇi-buddha):

Thích Ca Mâu Ni ('Sākyamuṇi) dịch ý là **Năng Nhân Tịch Mặc**. Do **Tịch Mặc** (Muṇi) cho nên chẳng trụ ở sinh tử, do **Năng Nhân** ('Sākya) cho nên chẳng trụ tại **Niết Bàn** (Nirvāṇa). Do chuyển vận **Bi** (Kāruṇa) **Trí** (Jñāna) song song, lợi vật không cùng tận cho nên dựng lập tên Hiệu này vậy. Khi tuổi thọ của con người giảm đến một trăm tuổi thời Ngài ra đời, là Đức Phật thứ tư trong đời Hiền Kiếp.

Trong Kinh Văn của **Cao Vương Quán Thế Âm Chân Kinh** có ghi **Thất Phật Diệt Tội Chân Ngôn** là:

“Ly bà, ly bà đế, cầu ha, cầu ha đế, đà la ni đế, ni ha la đế, tỳ lê ni đế, ma hà già đế, chân lăng càn đế, thoa cáp”

(**Repa repate, kuha kuhate, tranite, nigala rite, vima rite, mahā gate, śantiṃ krte, svāhā**)

Chân Ngôn này trích từ **Đại Phương Đẳng Đà La Ni Kinh**. Đức Thế Tôn nhân vào sự thỉnh cầu của **Văn Thủ Sư Lợi Pháp Vương Tử** (Maṃjuśī-dharma-rāja-putra) nói câu Chú mà bảy Đức Phật quá khứ đã từng tụng qua. Nếu một người gây tạo bốn tội nặng, năm tội Nghịch thời chẳng những đời sau chịu khổ báo rất lớn mà đời này cũng chẳng được bình yên. Vì muốn tiêu diệt hết tội chướng đã gây, nên rất thích hợp trì tụng **Thất Phật Diệt Tội Chân Ngôn**

_ Hệ Thống Phật Giáo còn thờ phụng Đức Phật Thích Ca chung với hai vị Tôn Giả là **Đại Ca Diếp** (Mahā-kāśyapa), **A Nan** (Ānanda) nhằm nhắc nhở các đồ chúng Phật Giáo luôn luôn ghi nhớ và thực hiện Chính Pháp giải thoát, lợi mình lợi người, lìa khổ được vui, chuyển mê khai ngộ

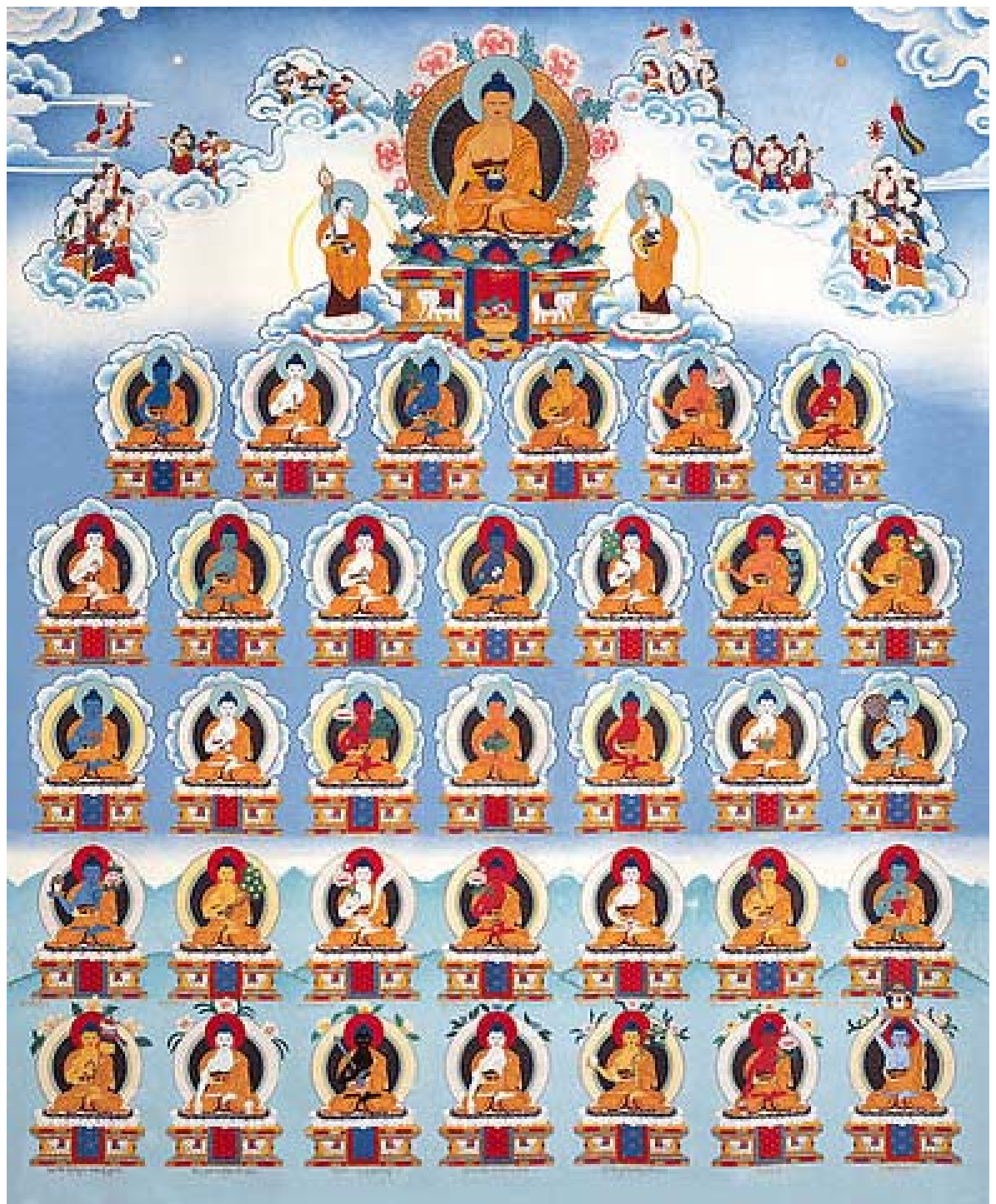
Phật Giáo Đông Độ nhận định rằng: Đức Phật Thích Ca Mâu Ni là Giáo Chủ của Thế Giới **Sa Bà** (Sāha-loka-dhātu) hiện tại. Bồ Tát **Quán Thế Âm** (Avalokiteśvara) có hạnh nguyện **Đại Bi** (Mahā-kāruṇa) luôn quán sát lắng nghe âm thanh cầu cứu của chúng sinh liền hóa hiện vô số Hóa Thân đến cứu khổ. Bồ Tát **Địa Tạng** (Kṣiti-garbha) đã nhận lời phó chúc của Đức Phật Thích Ca, ở trong thời đại không có Phật cho đến lúc Bồ Tát **Di Lạc** (Maitreya) thành Đạo, Ngài sẽ làm vị Bồ Tát tự thề cứu độ hết chúng sinh trong sáu nẻo luân hồi ở cõi Sa Bà này thì mới thành tựu **Nguyện** (Praṇidhāna) của mình. Vì thế mới thiết lập tượng thờ Đức Phật Thích Ca chung với hai vị Bồ Tát Quán Thế Âm, Địa Tạng và hợp xưng là **Sa Bà Tam Thánh** (hay Ta Bà Tam Thánh).

Do tâm lý của giáo đồ Phật Giáo phương Đông, khi sống gặp nạn khổ thì mong cầu vào sự cứu giúp của Bồ Tát Quán Thế Âm, khi chết đi thì trông cậy vào sự hóa độ của Bồ Tát Địa Tạng... thế nên Tôn Tượng **Sa Bà Tam Thánh** được phổ truyền rất rộng rãi trong dân gian, có ảnh hưởng rất sâu rộng trong đời sống văn hóa và tâm linh của người đời.

_Ngoài ra Tôn Tượng Thích Ca Mâu Ni còn được thờ phụng chung với 7 Đức Phật Dược Sư, hoặc 34 Đức Phật, hoặc 87 Đức Phật trong **Hồng Danh Bảo Sám**

八十八佛

